

АНТИЧКИ ЕЛЕМЕНТИ ВО СОВРЕМЕНАТА ОХРИДСКА ТОПЕНИМИЈА

По својата географска положба Охридскиот Регион претставува крстопат на важни сообраќајници што го сврзуваат запад со исток и север со југ и, поради тоа низ него од секогаш имало движење на разни народи. Ретките природни убавини, пак, на овој крај, привлекувале овде заселници од најразлични страни. Словенската маса, навистина, ги апсорбирала до голема степен инородните претсловенски елементи, но тие оставиле знатни траги во обичаите, јазикот, а пред сè во топонимијата. На територија од близу 2.500 км², колку што опфаќа Охридскиот Басен, т.е. сливот на Охридското Езеро со еден дел од одливот по реката Дрим, регистрирани се околу 6.500 топоними¹, но при подетален попис бројот би бил знатно повисок.

Денес топонимијата во Охридско, како и во цела Македонија, е во најголема степен словенска. Близу 90% од имињата се изведени од чисто словенски основи и со словенски форманси, а голем дел и од несловенските топоними се образувани со општобалкански лексички средства (кои не се чувствуваат туѓи) и со знатно учество на словенски фонетски примеси.

Учениот охриданаец Димица² уште во минатиот век овде открил многу антички споменици. Нивниот број од ден на ден се повеќе расте со новите археолошки раскопки и фрла повеќе светлина на минатото од овој крај. Во тој поглед не помал удел имаат и топономастичките студии. Исто како археолозите што откопуваат од земјата споменици, така и филолозите-ономастичари откриваат податоци во топонимијата, која со право е наречена јазик на земјата, зашто топонимите, одн. географските називи, во извесна смисла се и историски споменици, кои откриваат различни етнички, политички, економски, културни и многу други односи

¹ Топонимијата на Охридско—Преспанскиот Басен во последно време ја собра полскиот колега В. Пјанка, *Топонимастикајта на Охридско—Преспанскиот Басен*, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје 1970. Покрај литературата за овој топономастички материјал (в. библиографија кај В. Пјанка VII—X), авторот на овој напис вршел и теренски испитувања.

² М. Дџиџа, *Ἀρχαία γεωγραφία τῆς Μακεδονίας*, I—II, *Ἀθήναι* 1870, 1871; — *Ἡ Μακεδονία ἐν λίθοις φθεγγόμενοις καὶ μνημείοις σωζομένοις* Ἀθ. 1896.

од претходните епохи. Претсловенските и воопшто несловенските имиња на места содржат важни податоци за етничките допири и движења, особено за оние од поранешните периоди, за кои нема други историски извори.

Процентот на топонимите од овој крај што содржат антички елементи не е многу голем, но не и така мал, како што беше тоа претставено неодамна од полскиот колега Влоѓимеж Пјанка³. Пјанка има големи заслуги што ја собра, класифицира и научно интерпретира, главно, словенската топонимија од Охридско-Преспанскиот Басен. Тој се обиде да ги објасни и несловенските топоними. За некои од нив даде точни објасненија, но во интерпретацијата и класификацијата на некои што содржат антички елементи допуштени се извесни неточности, па има потреба од интервенција на класичен филолог.

Во овој прилог топонимите што содржат антички елементи се предмет на испитување, со помошта на историско-компаративниот лингвистички метод, од неколку аспекта:

1. Од *хронолошки аспект* материјалот е разделен на три главни слоја: I — најстар, супстратен слој, чија јазична припадност тешко може да се определи, II — балкански грцизми, главно од поново време и III — романизми, во кои можат да се издвојат: балкански латинизми, балкански романизми и најмлад слој на романизми од западните романски јазици.

2. Од *аспект на географската распространетост* на лексиката од која е изведена оваа топонимија, разликуваме: а. општораспространети лексички балканизми (апелативи и лични имиња) и б. локални, типични за овој крај. Нашето внимание го привлекоа особено последните.

3. Од *аспект на начинот на проникнување* од другојазичната средина во словенскиот откриваме дали името е дојдено директно или преку некој посредник. Врз основа на овие податоци може да се претпостави и кога е името образувано.

I а. Најстариот слој во лексиката како на говорниот јазик така и на современата топонимија во Македонија, претставуваат именски основи, останати од јазиците што се зборувале овде во предримско, а можеби и предгрчко време. Тоа се всушност типични лексички балканизми, повеќето од пастирскиот живот,

³ О. с. 303s. Пјанка наоѓа сè на сè околу 40 грчко-римски топоними во двата басена, а всушност само во Охридско има далеку повеќе (ако се земат и топонимите изведени од лични грчко-римски имиња, нивниот број во Охридскиот Басен би изнесувал околу 150). Со оглед на тоа што повеќето од овие топоними се повторуваат по неколку пати, бројот на местата чии имиња содржат антички елементи изнесува неколку стотини.

познати и во карпатската пастирска терминологија⁴, на пр. *бач*, *кашун*, *сиан*, *сируја*, *урга*, основите *бал-*, *'бел'*, *мурј-* 'темен, црн' за боја, природни објекти: *биџор*, *карја*, *иорој*, *чука* и др.

Од овие основи по целиот Балкански Полуостров се изведени бројни микротопоними со форманси од различните балкански јазици, што покажува дека тие наполно се адаптирани во нивниот лексички фонд. Со словенски суфикси од нив се изведени топоними и во Охридскиот крај, како и во цела Македонија, на пр. *Бачило*, *Бачилана*, *Бачилишја* и особено со лични определувања: *Косџо Бачило*, *Димчо Бачило*, *Влашки Бачила* и др., *Кашунишча*, *Сијанишче*, *Сируја*, *Сијраине*, *Камено-Сијаја*, *Ургинец*; *Бала*, *Балани*, *Балици*, *Мурјој Млаки*, *Муринец*; *(На) Биџор*, *Биџориније*, *Бијриније*, *Бијрој Камена*; *Карји*, *Карјине*, *Карјалица*, *Порој* (речиси на секоја суводолица), *Чукар* и др.

Сите овие зборови се стари балканизми. Досега тие биле и сеуште се предмет на подробни лингвистички иследувања, но за потеклото на повеќето од нив не може да се каже ништо со сигурност. Веројатно тие биле раширени преку номадски движења и во трако-илирската и дако-мизиската јазична средина. Паралели за некои од нив се среќаваат и на поширока и.-е. јазична територија, на пр. *bala* < **bhel/*bhol-* 'бел' во балтиските јазици, сп. лит. *balás* 'бел', дак. л.и. *Balius*, трак. *Bazo-balis*⁵, илир. *Ballaios*⁶, грч. *φᾶλός*, со сомнителна етимологија според Р. Chantaine⁷. За *урга* се искажани различни претпоставки. Според едни⁸ тоа е автохтон дако-романски збор, *Барик*⁹ наоѓа албанско потекло, а Дуриданов¹⁰ укажува на балтиски и келтски паралели, сп. лит. *Urdulys* 'планински поток', келт. *Urda* 'поток'. За корадикалите на *сируја/сијаја* од и.-е. **strnga*, сп. лет. *strūoga* и др. в. Дуриданов¹¹ и во последно време Е. Хамп¹².

⁴ Сп. D. Krändžalov, *La terminologie pastorale commune chez les peuples balkaniques*, Actes du Premier Congrès Internat. des Études Balkaniques et Sud-Est Européennes VI, Sofia 1968, 789—793. З. Голомб, *Генетички врски меѓу карпатската и балканската сџочарска терминологија и улојата на словенскиот елемент во ова подрачје*, Македонски јазик X, 1959, 19—51; Г. П. Клепикова, *Функционирование и генезис терминологијата јорнаго пасишисџа в славянских диалектиах карпатској ареала*, Славянское и балканское языкознание, Проблеми интерференции и языковых контактов, Москва 1975, 161—201.

⁵ I. Duridanov, *Thrakisch-Dakische Studien*, Linguistique Balkanique XIII, 2, Sofia 1969, 93.

⁶ A. Mayer, *Die Sprache der alten Illyrier* I, Wien 1957, 74; II, 1959, 23s.

⁷ DELG (*Dictionnaire étymologique de la langue grecque*), Paris 1968 s., sv. *βαλιός*.

⁸ Сп. Клепикова, о.с. (6. 4), 191.

⁹ H. Barić, *Lingvističke studije*, Sarajevo 1958, 39.

¹⁰ I. Duridanov, о.с., 93; — Linguistique Balkanique XVII, 1, Sofia 1974, *Zur Etymologie des Wortes (H)urda*, 51—62, со опширна библиографија.

¹¹ Idem, Lingu. Balkanique XIII, 2, 95.

¹² Lingu. Balkanique XX, 1—2, 113—117.

б. Во Охридскиот крај има топоними во кои можат да се откријат стари и.-е. основи што имаат уште повеќе паралели надвор од Балканскиот Полуостров, на пр.:

Лабино, на северниот брег од Охридското Езеро под Самуиловата крепост, западно од Канео; *Лабуниништа*, село на околу 20 км северно од Струга и *Лабинци*, чешма кај с. Мешешта.

Микротопонимот *Лабино* е по секоја веројатност изведен од л. и. *Лабин* со словенскиот присвоен суфикс *-ово*. Ојконимот *Лабуниништа* е објаснет од Романски¹³, којшто го поврза од една страна со називот на античкиот град *Albanopolis*, на картата од Птолемеј лоциран приближно на ова место, со метатеза на ликвидата, cf. *Albona* > *Labin* и замена на вториот елемент *-polis* со словенскиот топонوماстички суфикс *-иштие*, а од друга со л.и. *Албин* и патронимичниот суфикс *-иџо* > *иштие*.

Хидронимот *Лабинци* досега не бил предмет на научна дискусија, а заслужува овде да се истакне врската меѓу некои особености на местото и семантичката вредност на името. Интересно е дека водата на оваа чешма, особено по дожд, според зборовите на месното население, „е бела како маштеница“, во што можевме да се увериме од автопсија. Чешмата се наоѓа на терен од сивобела глина, која веројатно остава траги и во водата. Всушност и самиот назив на чешмата — *Лабинци* од *alb(h)*-, укажува на нејзината бела боја, сп. лат. *albus*, *Albula* (Тибар) „ab albo aquae colore“¹⁴, *Alba Longa*, умбр. *alfu* 'alba', грч. *ἄλφός*, *ἄλφοῦς*: *λευκοῦς*, река 'Ἀλφειὸς' 'Белица, Бистрица'. Основата *alb(h)*-, од која се изведени топоними, е раширена по цела Европа, а особено на келтска и германска територија, сп. *Albis* (Страбон VII, 29), подоцна *Alba* — *Elba*, *Łaba*, келтски *Alba* — *Aube*, притока на Сена и многу други¹⁵.

По сè изгледа дека ојконимот *Лабуниништа* и хидронимот *Лабинци* во Охридско—Струшкиот Басен се многу стари затечени називи, со типични словенски фонетски рефлексии (метатеза на ликвидата) и суфикси (*-иштиа*, *-иц*, *-иц*) и претставуваат континуанта од еден предримски и предрчки и.-е. јазичен слој.

Кон оваа категорија на имиња, со уште поголема географска распространетост, припаѓа и основата од која е изведен ојконимот *Ојеница*, со локален изговор *Ојџеница*. На картата од А. М.

¹³ Ст. Романски, *Имената на некои македонски прагозе*, 1. Солун Македонски преглед V, кн. 2, 78—84; В. Пјанка, о.с., 63s.; S. Rospond, *Struktura i stratigrafia toponimów typu -išt- w Bulgarii i Macedonii*, *Onomastica* 3—4, 1973—74, Zagreb, str. 119.

¹⁴ Cf. Ernout — Meillet, *DELL — Dictionnaire étymologique de la langue latine*, Paris 1967, s.v. *albus*. Интересно е да се одбележи дека во близина на хидронимот *Лабинци* има и други микротопоними што означуваат нешто бело, сп. *Бела Вода*, *Бели Брејој*, Климентани и др.

¹⁵ J. Pokorny, *Idg. etym. Wb.*, s.v. **albho-*; P. Kretschmer, *Glotta* 24, 1923, 54; A. Mayer, о.с. II, 4; H. Krahe, *Alteuropäische Flußnamen*, Beitr. zur Namenforschung 4, 1953, 40s.: **Albania* und Verwandtes; N. Rudnicki, *Łaba*..., *Onomastica* 2, Wrocław 1956, 95; P. Skok, о.с. s.vv. *alban*, *labud*, *lapor*, *loboda*, F. Bezlaj, *Slovenska vodna imena* I, Ljubljana 1956, 321s., s.v. *Labuta*, etc.

¹⁹ A. Mayer, o.c. II, 42; V. Georgiev, *Introduzione alla storia delle lingue indeuropee*, Roma 1966, 197, P. Skok, o.c., s.v. *Drina*.

литети наречени *Горна* и *Долна Јагера*, а долниот ток на поројот *Зли Дол*, источно од с. Трпејца, е наречен, веројатно во пејоративна смисла, *Јагџрешиче*, образувано со слов. суфикс *-ишиче*, *-ишиће*. Сите овие три места се во подножјето на планината Галичица, позната како безводна и поради тоа наречена *Сува Гора*. Ретките извори во подножјето на оваа планина имаат свое име, на пр. *Глајио*, *Кориша*, *Вришек* и др. Порано веројатно овде имало повеќе извори, но поради теренот којшто е составен од варовик, водата тоне. Судејќи по местоположбата и видот на тревата, во *Јагера* исто така можело да има вода. Во *Горна Јагера* денес има само едно напуштено бунарче, од кое до скоро се служеле селаните кога ги обработувале нивите во ова место. Овде се забележуваат и руини од некогашни згради, што покажува дека имало и населба, а познато е дека водата е основен услов за населба.

Хидронимот *Јагера* е познат на територијата, некогаш населувана од илирски племиња, на пр. *Jader*, денес *Jagro*, река кај Солин, античка *Salona*, во Далмација (Lucan. *Phars.* IV, 44). *Jagap* се вика еден поток во Босна, недалеку од Сребреница, се влива во Дрињача, а заедно со неа во Дрина. *Jagap* се вика и една река во западна Србија, а *Giadri* поток кај Скадар во Албанија²⁰. *Jagera* е стариот назив и на градот *Zagap*. На прашањето зошто е така наречен Задар, Суиќ²¹ наоѓа одговор во исонимијата на реката кај Солин (во антички извори документирана како *Jader*) и потокот кај Задар, сега двете познати и како *Ричина*. Преку промената по народна етимологија во средниот век од *Jadera* во *Diadora*, настанат е називот *Zagap*, со промена на $di > z$ и $\delta > a$. Значи и називот на овој град првобитно бил хидроним, како *Rijeka*, *Fiume*. По кажување на постари луѓе од с. Трпејца, *Зли Дол* порано бил активен и не е чудно што во долниот ток тој бил наречен *Јагџрешиче*, зашто тука нанесувал големи количества на песок и камен.

Кај с. Подгорци, на близу 20 км. северозападно од Струга, во склоновите на планината Јабланица, има една долина, наречена *Јагрим*. Во оваа форма претположивме контаминација на хидронимите *Јагера* и *Дрим*²², зашто најхарактеристичниот белег на ова место претставуваат неколкуте извори на убава планинска вода, а водата и овде е реткост.

Овде може да се одбележи и оронимот *Томорос* како назив на неколку планини. Најпозната планина со ова име е во Додона, јужен Епир, во чие подножје се наоѓало и прочуеното светилиште на Додонскиот Зевс. Во Албанија, меѓу реките Девол и Осум се издига планинскиот масив *Томорос* и *Томорица*. *Томорос* е наречен

²⁰ Сп. А. Mayer, о.с. I, 159s. Авторот (II, 52) го прифаќа објаснението на Loewenthal (Zs. Ortsnamenf. 4, 60) дека хидронимот е изведен од **ioudhro-s* 'се движи', cf. лит. *jūdinti* 'се движи', ст. инд. *udyōdhatē* 'врие', гр. *ὕδριν*, v. Pokorny, о.с. 511.

²¹ М. Suić, *O imenu Zadra*. Zbornik *Zadarski*, Geografija, ekonomija, saobraćaj, povijest, kultura, Zagreb, Matica Hrvatska 1964, 95—104. Но во *Diadora* VIII (1975), 5—28, Суиќ застапува сосема поинакво мислење.

²² Cf. P. Hr. Ilievski, *Α ἑρμῆνον Jadrim*, *Ž. A.* 27, 1, 118.

и еден врв на Галичица, меѓу Охридското и Преспанското Езеро. Кај античките грчки и римски автори (Страбон VII, 7, 9. IX, 5, 11; Плин. IV, 6, Вергил., *Vicol.* VIII, 44, *Aen.* V, 620 и др.²³) оронимот е познат под формата *Tomāros*, *Tmāros*, *Tmārus* и др. Формата *Тмор* се јавува и во Далмација кај Дубровник, а етничот од ова име како ојконим — јужно од Скопје во називот од селото *Моране*, порано документирано како *Тъморане*²⁴. Врз основа на географската распространетост, главно, на територија позната како илирска (Далмација, Епир) и северозападна Македонија, се претполага дека *Томорос* е илирски, а можеби и предилирски збор²⁵. Во формата *Томорос* уште Вајганд²⁶ откри словенски рефлекс на $a < o$. Називот е по секоја веројатност изведен од и.-е. корен **tem-* **toms-*, што значи 'темен, црн', сп. ст. инд. *tāmah* 'темен', лит. *temti* 'потемни', сеслов. *тъмънь* и др²⁷. и во превод *Томорос* би означувало 'Црна Гора'. Познато е дека *Томорос* во Додона во античко време, како и Олипка денес, бил покриен со шума која, обично, ѝ дава темен изглед на планината.

Забележително е дека и на Галичица, каде што се наоѓа врвот *Томорос*, има неколку места наречени темни и црни, на пр. *Темноно*, место обраснато со букова гора, западно од спомнатиот врв; *Црни Камен*, над с. Пештани, познат и по името *Томорос*; под с. Конско едно големо пространство се вика *Црно Брдо*, а над селото *Темна Бука*; Југоисточно од с. Љубаништа шумата е наречена *Черенош*, реката — *Черава*, а едно село од јужната страна на Галичица во Албанија — *Черница* и др. И самиот назив на планината *Галичица* е од истиот семантички круг. Оронимот е веројатно изведен од *џалица* (*Pyrhrosograh grasculus*), наречена така според црната боја²⁸, а на Галичица има погодни услови за живот на оваа високопланинска птица, која е овде забележана во големи јата²⁹. Истовремено, во името *Галичица* можела да биде преплетена и идејата на *црн*, *џал*, како што се наречени од старо време повеќе места на оваа планина.

²³ Pape-Benzeler, *Griech. Etymnamen*, s. v.

²⁴ Споменик СКА III, 12: Оу скопској странѣ въ мѣстѣхъ рѣкомѣнарѣ Тъморанѣ

²⁵ Cf. H. Krahe, *Die alten balkanillyrischen geographischen Namen auf Grund von Autoren und Inschriften*, Heidelberg 1925, 58; G. Weigand, *Sind die Albaner die Nachkommen der Illyrier oder der Thraker?* Balk. Archiv III, Leipzig. 1927, 238; A. Mayer, o.c. 341, II 113 5.; V. Georgiev, *Introduz.* 183.

²⁶ G. Weigand, l.c.

²⁷ J. Pokorný, o.c. 103s. Од истиот корен е изведен и хидронимот *Timok* < *Timachus* (Plin. III, 149), cf. и I. Duridanov, *Die Hydronymie des Vardarsystems* . . . , Köln — Wien 1975, 289s. P. Skok, *Et. rj.* III, 470b. s.v. *timor*, го поврзува оронимот *Томор* со лат. *tumeo*, *tumor*, *tumulus*, но од фонетска гледна точка тоа е неодојливо.

²⁸ Cf. M. Фасмер, *Этимологический словарь русского языка*, Москва 1964, s.v. *џалка* III; П. Хр. Илиевски, *Топонимасџички белешки од реонот на Галичица*, Зборник по случај 30-годишнината од Националниот парк „Галичица“, во печат.

²⁹ Ст. St. Karaman, *Ornitofauna Skopske kotline*, Larus, časopis Ornitološkog zavoda u Zagrebu III, Zagreb 1949, 203—204, но тоа им е познато и на овчарите од овој крај.

Се разбира, не значи дека горните називи се превод од *Томорос*; тие се така наречени според изгледот. А наспроти *Белојшо Езеро*, *Lychnidōs*, многу места околу него навистина изгледаат темни.

г. Од изложеното се гледа дека меѓу топонимите од супстратниот слој во Охридско разликуваме три групи: 1. Називи, главно микротопоними, изведени од општораспространети балканизми, чие значење му е на народот напoлно јасно, зашто основите од кои се изведени тие претставуваат составен дел од лексиката на говорниот јазик. 2. Топоними, доста ретки и необични, изведени од основи што се среќаваат на поширока територија надвор од Балканскиот Полуостров и 3. хидроними и ороними, кои се среќаваат на некогашна илирска територија. Значењето на топонимите од втората и третата група денес не му е познато на народот, а видовме дека тоа не им било јасно и на некои топономастичари кои се обиделе да ги објаснат нив.

Лингвистичката анализа, меѓутоа, покажува дека и овие зборови можеле да им бидат познати на нашите претци. Паѓа в очи фактот дека основите од кои се изведени тие, се адаптирани кон словенската фонетика, сп. на пр. *Томорос* од *Tomaros*. За адаптираноста на супстратните имиња зборуваат особено хибридниот образувања од претсловенски основи со словенски суфикси, сп. *Ојеница* од *ара* + *ьница*, *Томорица* од *Томор* + *-ица*, *Јаѓрешице*, *Јаѓрешиче* од *Јагера* и *-ишиче*, *Лабуншица*, покрај *Лабинци* со суфикс *-ишица* и *-ци* и варијанти во предавањето на основниот вокал *-y/-и-*, сп. *Солун* од *Thessaloniki*, покрај *Солин* и *Лабин* од *Salona* и *Albona* во Далмација и Истра. Кон ова може да се додаде дека и од основата *Томор* во македонскиот народен јазик е образуван и глагол: *йошомори (се)* 'се изгуби, го голтна темнината'. Сето тоа зборува дека Словените дошле во директен контакт со население то од кое ги примиле и адаптирале спомнатите топоними, документирани и во антички извори. Фактот што од нив изведувале називи со словенски суфикси, дури и глаголски форми, покажува дека тие го знаеле и нивното значење.

II — Забележително е дека малку антички грчко-римски градови на Балканскиот Полуостров го преживеале големото преселување на Словените и се одржале под истото име и во средниот век. Повеќето од нив исчезнале порано или подоцна и по еден период од околу 200 години за кој историјата молчи, како што вели Ф. Папазоглу³⁰, се појавуваат под нови, словенски имиња, не само во Македонија, туку и далеку на југ, во Пелопонез³¹. Таков е слу-

³⁰ Ф. Папазоглу, о.с., (в.б. 18), стр. 34.

³¹ Филолозите што ја посетиле Грција по ослободувањето од Турците околу 1830, биле изненадени од фактот колку малку класично-грчки топоними останале во Грција, сп. J. Ph. Fallmerayer, *Welchen Einfluß hatte die Besetzung Griechenlands durch die Slaven auf das Schicksal der Stadt und der Landschaft Attika*, Stuttgart 1935.

Топонимите од овој крај што содржат грчко-романски елементи се, главно, од средниот век, а некои дури и од поново време. За повеќето од нив тешко е да се каже кога и со чие посредство се образувани, зашто, речиси сите основи од кои се изведени овие топоними исто така се навлезени во лексиката на балканските јазици и со право се сметаат за балкански, одн. европски грцизми и романизми.

A.1.a. *Балканскиите грцизми* се така адаптирани во македонскиот што просто не се чувствуваат за туѓи. Тие се обично поврзани со предмети од културниот живот, на пр. *Герамидница*, *Ѓерамидница*, *Керамийчено* (Вапила, Климентани, Мислешево, Коњско) асс. sg. од *κεραμίδς*, технички термин *кѐраμος*, cf. мик. *ke-ra-me-u*, etc. *κεραμεύς*, според Р. Ch., *DELG*, s. v. со неустановена етимологија, веројатно позајмен од предгрчкиот; *Ѓераноец*, (извор) од *γέρανος жерав*, во метафорична употреба, се среќава во повеќе и.-е. јазици; *Дикенче* (Струга), со дисимилација од *δικελλе*, со слов. деминутивен суфикс од *δικελλα*; *Друм* (Сопотско, Мраморец, Сливово и др.) од *δρόμος*, *δραμεјн*; *Инка* (Стење, на Галичица) со контаминација од н. гр. *χωνί* и *χύνω*, во макед. со отпаѓање на почетното *х* и деминутивскиот суфикс *-ка*, сп. алб. *hinkë*, аром. *hincă*, etc.; *Косиџење* (Велгошти), *Косиџен* (Арбиново, Радожда, Лактиње, Лабуништа и др.), *Косиџенар* (Радолишта) — место со костенови дрвја, грчки *κάστανον*, од предгрчко, малоазиско потекло, како топоним раширен и во М. Азија, сп. *Καστανέα*, позајмен во лат. *castanea*, а оттаму во европските јазици; *Кромидино* (Велестово) од грч. *κρομίδιον(ον)* — зборот е индоевропски со неоспорен грчки елемент, суфиксот *-δ(ι)*; *Кушел*, извонредно многу

³⁸ Сп. Житие на св. Наум: и тѣ... сътвори си монастирь на исходѣхъ Бѣлаго езера. Називот „Бело Езеро“ не мора да е превод од *Lychnidos*. Езерото можело да биде така наречено според неговиот изглед и од Словените.

светителот, пренесени се и на местата каде што се наоѓаат тие, на пр. *Св. (А)Танас/ија*, — *Василија*, — *Никола*, — *(А)Рангел(е)* и др. Посебно овде треба да се одбележат следниве микротопоними во Охридско, изведени од црковни термини: *Ангелец* (Пештани) од ἄγγελος, *Арангел* (Враниште) од ἀρχάγγελος, *Икона* (Мешеишта), акузативска форма од εἰκών и основна форма во новогрчкиот; *Калуѓери*, *Калуѓерица* (Горенци, Рамне) *Калѓерица* (Папраник) од καλόγερως < καλός и γέρων, одн. γριά, *Манасѝир* (Велмеј), *Манасѝирец* (Врбјани, Ботун), *Манасѝиришѝа* (Брежани, Велмеј, Песочани, Слатина, Сошани и др.), *Манасѝиришѝе* (Рамне) од μοναστήριον, ст. слов. монастырь; *Пайѝерица*, *Пайѝерец* (рид во Велгошти и др.), од πατερίτσα, демин. од πατερό кол' па́τος 'греда', според Mayer (о.с. 86) од πατερικόν, sc. βάκτρον, поименичена придавка од πατήρ 'црковен отец'; *Пискуиѝија* од ἐπισκοπεία со апокопа на е и промена на о во у пред лабијал; *Пой*, *Пойо* т.е. *Поиво* (елиптично), се подразбира Млаче, Нива, Ореше, Патче и др. од грч. παπῆς, cf. Skok, Et. rj. s. v.

A.2. Неколку топоними од Охридско, изведени од грцизми, не се многу фреквентни и немаат така многу паралели на поширока територија, затоа нив ги класираме како *локални*. Такви се на пр.:

Вајѝос, висок рид над с. Октиси, некогашна крепост, од која се гледаат сидишта на површина. За овој топоним досега не е пишувано кај нас. Претполагаме дека е составен од општословенскиот предлог *в* и грч. ἀέτός 'орел'. По начинот на образување одговара на бројни микротопоними од овој крај, во кои предлогот е слиен со именката, сп. на пр. *ВОреф* (Трпејца), *ВОреше* (Слатина), *ВОреша* (Велгошти), *ВОсој* (Октиси, Трпејца), *ВАлексѝ* (Пештани), *ВОлка* (Шипокно) и мн. др. Со микротопонимот *Орел* се наречени обично високи и доминантни места, каков што е и Вајѝос. И ојконимот *Ајѝос* во Бугарија е објаснет со грч. ἀέτός³⁹. Завршокот *-ос* јасно укажува дека овој топоним е од несловенско потекло. Во топонимијата на територијата од Македонија има неколку вакви називи, во кои се пази завршокот *-ос*, сп. *Дрмос* (Скопско), шума покрај Кадина Река, од гр. δρυμός 'дабова гора', *Мукос* (кај Богомила) од лат. *missus* 'лига', преку влашкиот *тисос*; *Термош*, секундарен назив за Пештерска (Салаковска) Река од гр. θερμός, спомнатото *Томор(ос)* (в. горе). Според Дуриданов⁴⁰ формите на *-ос* се понови заемки.

Лихнида е меморијален назив од најново време за една фабрика во Охрид, според античкото име на езерото и градот. Има обиди (од W. Tomaschek, Ѕ. Иванов, Л. Милетич, Ст. Младенов, и др.) да се изведе името *Охрид* од *Lychnidos*, но тие не почиваат на сигурни основи. Авторите допуштаат ред фонетски промени, како

³⁹ Cf. I. Duridanov, *Probleme der Ortsnamenforschung und der historischen Geographie der Balkanländer*, Actes du XIe Congrès intern. des sciences onomastiques, t. I, Sofia 1974, 277s.

⁴⁰ Cf. *Vardarsystem*... стр. 107.

на пр. ротацизам на *n* во *r*, својствен за тоскискиот албански; потоа — дисимилација *l...r* во *n...r*: *Lychnida* во **Nychrida*; па декомпозиција на почетното *n-*, сфатено како да е од грчкиот предлог ἐν (?) и др., што претставува градење претпоставки без да е посведочена ниедна посредна степен. Ако и има некаква врска, таа е ирационална, преку народната етимологија, како средновековното грчко *Диагора* за античкото *Jagera* во Далмација⁴¹. Како што одбележивме горе, името *Oxrig* е словенско — *O*(колу)*Xrig*. Под ова име на словенскиот југ се познати уште три места, кои немаат никаква врска со *Lychnidos*: *O(x)rig* во Михајловградската околина (Н. Р. Бугарија), Ἀχρίδος, средновековен назив на месноста од средниот и долниот ток на р. Арда во Родопите, сп. Georgii Acropolitae *Hist.* 24: τῆς Ῥοδόπης ὄρους, ὅπερ καὶ Ἀχρίδος ὠνόμασται и *Oxrig*, селце во Поперска околина кај Шабац во СР Србија⁴². Формата *Lychnida* е стар акузатив, а *Lychnidos* генитив од Λύχνης, првобитно употребувани како елиптични изрази, а по време станале номинативи, што претставува честа појава во топонимијата.

Лин е назив на едно село на западниот брег на Охридското Езеро во Албанија. В. Пјанка, о.с. 70s., претполага дека ојконимот е изведен од името на рибата *лин/ец* (*Tinca Vulgaris*), прифаќајќи го објаснението на Дуриданов⁴³ за *Лин'ево*, село во Ломско, со кое го поврзува и *Лин* крај Охридското Езеро. Во блатата крај Дунав, навистина, има таква риба и по неа можел да биде образувачан и ојконимот *Лин'ево*. Меѓутоа, рибата *лин/ец* не е забележена ни во Охридското Езеро ни во неговата околина⁴⁴, следователно нема основание да се поврзува ојконимот *Лин* со називот на оваа риба.

Искажана е претпоставка дека во ова име се крие античкиот назив на езерото *Lychnis*. Од фонетска страна тоа напивно задоволува, но има и извесни тешкотии да се прими како сигурно ова објаснение. Во овој крај има микротопоними изведени од *Лин* за места далеку од езерото, сп. на пр. *Линец*, планинско место кај с. Вапила, *Линеец*, пак планинско место кај с. Волкодери, Ресенско. Доколку името не е од слов. *линее*, со оглед на положбата на с. *Лин* во една длапка помеѓу едно ритче на исток, истурено в езеро и падината од планината Мокра на запад, изгледа поверојатно дека нази-

⁴¹ Преку народна етимологија станувале и сгануваат најразлични промени и преосмислувања на топоними, в. примери кај М. Budimir, *Redukcija čestih glasova i obimnih glasovnih skupina*, Јужнослов. филолог XV, Београд 1936, 155—164 *Lasa* од *Larisa*, *Frisco* од *San Francisco* и др.; E. Risch, *Ein Gang durch die Geschichte der griech. Ortsnamen*, Museum Helveticum, XXII, 1965, 193—205; M. Doria, *Problemi di toponomastica micenea*, Trieste 1970—1; J. Chadwick, *The Mycenaean World*, Cambridge 1976, 56s.; P. E. Raper, *Interlinguistic Contact in Onomastics in South Africa*, Actes du XIe congrès... onomastiques, t. 2, Sofia 1975, 189—196, etc.

⁴² в. И. Дуриданов, бел. 32.

⁴³ *Меситниите имена ош Ломско*, Софија 1958, 131.

⁴⁴ Според искази на охридски и струшки рибари, како и според зборовите на проф. Јонче Шапкарев,

вот е од $\lambda\eta\nu\acute{o}\varsigma$ 'преса за вино', 'корито', во метафорична употреба 'издлабено место'. Во Грција има доста топоними изведени од оваа основа, па дури и простата именка $\lambda\eta\nu\acute{o}\varsigma$ служи како назив на место ($\chi\acute{o}\rho\alpha$) во Елида, а можеби и Аркадија⁴⁵. Местото *Лин* од $\lambda\eta\nu\acute{o}\varsigma$ кај Охридско Езеро можело да биде наречено и поради други причини. Според P. Chantraine, *DELG* s. v., $\lambda\eta\nu\acute{o}\varsigma$ меѓу другото означува и 'поило'. Селото Лин се наоѓа покрај езеро, кадешто има поила, а можеби имало и преси за вино⁴⁶.

Окџисци, село во Струшко, е објаснето со $\delta\kappa\tau[\acute{\omega}(\acute{\epsilon})\kappa\lambda] \eta\sigma\acute{\iota}/\alpha\iota$ ⁴⁷. Во селото навистина имало осум цркви, а можат да се приведат бројни примери на слични скратувања од сложени топоними, сп. *Берат* од *Be(ли)rag*⁴⁸, *Сџамбол* од *Εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν* и др⁴⁹.

Парала Дујка е пештера на Галичица над с. Пештани. Доколку топонимот не е изведен од лично име $\Pi\acute{\alpha}\rho\alpha\lambda\omicron\varsigma$, (cf. Pape-Benseler, o.c., s.v.), како што се наречени повеќе такви јами по корисниците, тука може да се допушти и една скратена сложенка од $\pi\alpha\rho\acute{\alpha}$ и $\lambda\acute{o}\phi\omicron\varsigma$ 'кај гребенот'; (пештерата е под самиот гребен) со промена на $ph > f > v$ од $\lambda\omicron\phi\acute{o}\varsigma$, сп. и ојконим *Паралово* (Битолско, Злетовско, Косово), а потоа со отпаѓање на интервокалното *v* и контракција на вокалите. Името е веројатно од поново време, пренесено од номадски пастири, кои во потрага за зимски пасишта оделе во соседна Грција, каде што можеле да го научат зборот.

Солинали, микротопоним кај с. Злести (Дебарца). В. Пјанка (o.c. 178) го објасни името како 'солишта', место каде што се крмат овци. Всушност името е од грч. $\sigma\omega\lambda\eta\nu\acute{\alpha}\rho\iota\omicron\nu$, pl. -ια 'цеви' какви што се гледаат сè уште покрај с. Злести од некогашен водовод, сп. и *Кунк*, место на Водно кај Скопје. Следователно, нема никаква семантичка врска со 'солишта', освен случајната надворешна сличност.

Б.1. Начин на проникнување на грцизмите. Во Македонија, особено во Охридско, од секогаш имало хетерогено население и преплетени меѓујазични односи, при кои директните и индиректните влијанија преку контакти, главно по устен пат, биле често од речиси подеднаков интензитет. Не ретко се случувало еден ист балканизам да се инфилтрира преку разни јазици и начини. Црковните термини и повеќето од балканските грцизми се проникнати во балканските словенски јазици директно

⁴⁵ Pape-Benseler, o.c., s.v. Во Месенија денес се познати десетина места под ова име, сп. D. J. Georgacas, *Place-Names of Southwest Peloponnesus*, Athens 1967, 179.

⁴⁶ Над с. Лин во Мокра има с. *Пискуџајии*, кое укажува на тоа дека овде имало и епископско седиште за чии потреби во близина веројатно се произведувало вино.

⁴⁷ Cf. П. Пјанка, o.c., 65s.

⁴⁸ Поинаку D. J. Georgacas, *Place and other names in Greece of various Balkan origin*, Zt. f. Balkanologie III, 1965, 93.

⁴⁹ Сп. литература во бел. 41.

од грчкиот. Извесен број грцизми, меѓутоа, носат на себе јасен печат од латинско посредство, на пр.:

Баник (Горно и Долно Лакочереј), *На Банчејџо* (Трпејца), деминутиви од *Бања*, која води потекло од грч. βαλανεῖον, позајмено во латински balineum, со апофонија на ненагласеното кратко *a* и *balneum*, со синкопа на *i*. Ст. слов. баня е од народниот латински *baneum*, пл. *banea*, *baneia* со упростување на консонантската група *ln*⁵⁰.

**Дисаџи*, *На Д.* (Глобочица), зборот познат и како *bisajū*. Овој микропоним е типичен пример за сложеноста на меѓујазичните контакти во Охридско-струшкиот крај. Грчкиот збор σαλχος, од кој се изведени и сложенки, на пр. διασάχι, е рано позајмен од семитскиот⁵¹, потоа од грчкиот во латинскиот и др. европски јазици. Латинската форма *bisaccium*, *bisaccia* се јавува кај Петрониј⁵². Во балканските словенски⁵³ јазици зборот е дојден по два канала: и преку грчкиот и преку латинскиот.

Босилче (планина кај Косел) од грч. βασιλικόν со латинско посредство (со изговор на β како б) и слов. деминутивски суфикс (цинц.-влашкото *vasilico*, *vasilco* и алб. *vasilicua* се од новогрчкиот⁵⁴).

Докеџи — *Доксаџи* (Елевци) од н.гр. δοξάτο < τοξάτον, со лат. суф. -*atum*, од τόξον 'лак', визант. гр. τοξάτα 'porticus exterior quae aedi objacet'. Според Скок, (о.с. s.v.) τ > δ од δόξα (?). Тој овде не го спомнува посредството на турскиот, а промената на *t* > *d* по секоја веројатност е со учество на турскиот.

Колиба (passim) од гр. καλύβα со *o* од *a* и изговор на β како б од латинскиот. Во алб. покрај *kolube*, има и *kalivë* — поново, од новогрчкиот, а ром. *calibă* преку латинскиот.

Морунџиџа, *Таш*—*М.* не е многу јасно. Слов. *мрена* се смета (Miklošič, *Et.Wb.sl.* s.v.) за грчко-лат. позајменица од *turaena* < μύραινα. За различните називи на оваа риба (Accipenser huso) во балканските јазици в. Скок, о.с. s.v. *mürina*.

Тумба (passim), *Тумбулка* (Вевчани) исто така не може да се определи дали е од н. грч. τοῦμπα 'мал брег' или од лат. *tumba*, -*ae* корадикали со *tumeo*, *tumulus* и др. Коренот **tu-* проширен со -*m-* се среќава во повеќе и.-е. јазици, сп. лит. *tùma*, *tumėti*, ст. инд. *tungáh* 'висок', гр. τῦμβος и др.

Понови грцизми, дојдени преку турскиот се *Лејен* (ниви во с. Велестово) од λεχάνη и *Прњар* (с. Велмеј) од н.гр. πουρνάρι, ст.

⁵⁰ Групата *ln* е ретка во лат., преминува или во *ll* (cf. *tollo* < **tolno*, или во *n*, cf. Ernout-Meillet, *DELL* s.v. *balineum*).

⁵¹ É. Masson, *Recherches sur les plus anciens emprunts sémitiques en grec*, Paris 1967, p. 24s.

⁵² cf. Ernout-Meillet, о.с. s.v.

⁵³ N. Andriotis, 'Ετυμολ. Λεξικὸ τῆς Νεοελ. 54; Т. Ра ahagi, *Dictionarul dialectului aromân*, București, 1963, s.v.; Филипова-Байрова, о.с. s.v.

⁵⁴ Cf. Skok, о.с. s.v. *basilek*.

гр. πρῖνος, тур. *pernar, pernal* (алб. *përnar*), што покажува дека по доаѓањето на Турците не престанало грчкото влијание^{54a}.

Б.2. Посебно внимание заслужуваат *грчко-латинскиите* хибридни образовања:

Месокастиро (маало во Охрид) од грч. придавка μέσ(σ)ος 'среден' и ром.-новогрч. *kastro* од лат. *castrum* 'логор, крепост, град', т.е. 'Средна Крепост', (сп. слично *Сипрејсело*). Порано значењето на *Месокастиро* сигурно им било познато на жителите од овој град, но денес народот не го разбира овој назив. Кружи народна етимологија дека маалото било така наречено зашто таму живееле касапи, кои кастрат месо.

Овде може да се спомене и *Косиенар* изведен со лат. суф. *-ar(ius)*⁵⁵.

Б.3. Грчко-словенски хибриди. — Балканските грцизми, независно дали се навлезени директно или преку латинскиот, наплно се вклопени во лексиката на македонскиот јазик. Од основите, речиси, на сите гореизложени топоними можат да се изведуваат форми со словенски суфикси и префикси. Од нив во Охридско се регистрирани⁵⁶ следниве изведени форми класирани според фреквентноста на суфиксите:

-ица: *Калуѓерица, Керамидница, Куџлица, Маѓерница, Мариарица, Пајтерица, Самарница;*

-еи: *Анѓелец, Гераноец, Друмец/-ци, Калуѓерец, Калуѓеро(в)ец, Косиенец, Куџлинец;*

-че: *Банче, Босилче, Дикенче, Керамийче, Косиенче, Ливајиче, Тумбиче;*

-ишиџа/-џие: *Колибишиџа, Куџлишиџа, Ливадишиџа, Манасиришиџе, Моруншиџа, Панаѓуришиџе, Тумбишиџе;*

-ик/ка: *Баник, Маѓерник, Куџлинка/ки;*

-је: *Колибје, Косијејне, Ливаѓе;*

-ов/ва/во: *Калуѓерѓ, Мрамѓрѓ, Пойѓ* и др. со загубено интервокално *в*;

-ин/на/но: *Кромидино, Тумбина;*

сп. уште: -икав: *Косиеникав*; -улка: *Тамбулка*, етник на -ани: *Климешијани*, и др.

Посебно треба да се одбележи *Вајџиос* (в. горе) и *Кала Лвска* (Елшани) од грч. χαλή 'убава' и слов. *Леска*, веројатно од поново време.

^{54a} Сп. Оливера Јашар Настева, *Лексичкиите балканизми во макед. ј.,* Макед. јазик XXV, 1974, 211—235.

⁵⁵ За суфиксот *-arius* в. I. Duridanov, *Kollektiva auf -ar aus Pflanzenbezeichnungen* ... IV заседание на Меѓународната комисија за словенска ономастика, Скопје МАНУ, 1971, 77—87.

⁵⁶ Сп. В. Пјанка, о.с. Index, стр. 317—481.

Овде е место да се каже некој збор и за еден словенско-грчки хибрид, микротопонимот, од неодамна и ојконим, *Лајагин*, кој во последно време стана предмет на оживени народни интерпретации. Всушност два дола под с. Конско се наречени *Лајагин*. Во Грција овој топоним е извонредно многу раширен. Само во јужниот дел од Пелопонез, во номите Месенија, Трифилија и Олимпија одбележени се 37 места со називот *Λαγκάδα/-δι*, *Λαγκαδιά*, etc.⁵⁷. Сп. *Λαγκάδα* и во Солунско⁵⁸. Во Телефонскиот именик на Атина (изд. 1975) има преку 100 презимиња, етници, изведени од овој топоним.

Значењето на топонимот е одамна познато. *Ланиада* означува долина, теснина, мала клисура со високи стрмни склонови, суводолица која одвреме-навреме нанесува песок и друг материјал во подножјето на планината и образува искривена конфигурација на теренот⁵⁹. Сепак, овој топоним бил често предмет на дискусии. Спорот е околу потеклото и јазичната припадност на неговата основа. Присуството на грчкиот деминутивски суфикс *-din* од *-(ι)διον* е неоспорно. Но по однос на основата искажани се различни мислења. Според Meyer⁶⁰, Vasmer⁶¹, Skok⁶² и др. таа е од словенско потекло и откако била позајмена во грчкиот, од неа биле образувани форми со грчки суфикси и некои фонетски промени. Според некои грчки лингвисти зборот е грчки не само во формансите, туку и во основата. Така, А. Korais⁶³ смета дека основата е од *ἄγκος* со додавање на *λ-* како во *αἰψήρως*—*λαίψήρως* и упатува на Хесиchieвата глоса: *ἄγκεα κοίλους τόπους καὶ φαραγγώδεις*. G. Hatzidakis⁶⁴ го поврзува зборот со *λαγγάζω*, Amantos⁶⁵ со *λαγών*, Ksanthoudidis⁶⁶, со *λαγών* или *λάκκος*, F. Koukoules⁶⁷, Georgacas⁶⁸, Andriotis⁶⁹ — со *λάκκος* 'застојана вода, езеро', кое е во последно време прифатено и од P. Chantraine⁷⁰.

Да беше врската на *λαγκάδι* со *λάκκος* јасна, немаше да се јават толку многу и така различни интерпретации на зборот. Старото значење на *λάκκος* е 'езеро, блато' (сп. Liddel—Scott—Jones, *GEL*, s.v.). Во Septuaginta (сп. *Пс.* 39, 2) и потоа, зборот се употребува и метафорично со значење на 'ров'. Зборот е индоевропски и има корадикали во лат. *lacus*, ир. *loch*, ст.сакс. *lagu*, слов. *loky*, *lokva*, веројатно од **lakwos*, со *kk* од *kw*, како *ἱκκος*—*ἱππος*, *πέ-*

⁵⁷ D. J. Georgacas, *Place-Names of Southwest Pelopon.*, 175.

⁵⁸ Соловјев—Мошин, *Грчке топониме српских владара*, Београд 1936, 88, 32.

⁵⁹ A. Philippson, *Der Peloponnes*, Berlin 1892, 208s.

⁶⁰ G. Meyer, *Neugr. Stud.* II, 1895, 37.

⁶¹ M. Vasmer, *Zur Frage über die slavischen Entlehnungen in der griech. Sprache*, Byz. Zt. XVIII, 633.

⁶² P. Skok, o.c. s.v. *lecati*.

⁶³ A. Korais, *Atakt.* 4, 272.

⁶⁴ Χατζιδάκης, *Μεσαιωνικά και νέα Ἑλληνικά*, I, 212.

⁶⁵ K. Amantos, *Die Suffixe der neugr. Ortsnamen*, 26.

⁶⁶ S. Xanthoudidis, *Λέξεις Ἑρωτοκρίτου*, Ἀθηνᾶ XXV, 1913, Λεξ. ἀρχ. 155.

⁶⁷ Ph. Koukoule, *Λαγκάδι*, Ἀθηνᾶ XXX, 1919, Λεξ. ἀρχ. 36—37.

⁶⁸ D. J. Georgacas, *Byz. Zeitschrift* 41, 1941, 367.

⁶⁹ N. Andriotis, o.c. (δ. 53), s.v.

⁷⁰ P. Chantraine, *DEGL*, s.v.

λεῖχον⁷¹. За места кои од средниот век наваму во Грција се наречени Λαγκάδα/δι во старогрчкиот имало посебен збор — χαράδρα, документиран и во микенскиот *ka-ra-do-ro*, на кое во старомакедонскиот му одговара *galadra*⁷².

Како од формална така и од семантичка страна основата на λαγκάδι е потесно поврзана со сесловенското *lōka*, кое е како апелатив и топоним многу раширено во балтословенските јазици, сп. ст.слов. *lǫka* 'кривина на река, залив на морски и езерски брег', рус. *лука* 'рт, гребен образуван од река, кривина, залив', срп.-хрв. *лука*, буг. *лъка*, слов. *loka*, макед. *лака*, пол. *laka*, луж. *luka*, лит. *lankà* 'долина', лет. *lañka* 'ниска, истегната долина', метафорично *lǫka*, *lǫkaṽt̃s* 'лукавство, лукав' *δόλος*⁷³, *лѣкѣ* *тѣѣсѣ*, лит. *lañkas* 'об-
рач', гл. *leñkti* 'извива', срп.-хрв. *лецаѣи*, *лекнуѣи*, *слечав* 'крив', буг. *слекав* 'грбав', од и.-е. **(s)leq*⁷⁴. Според Скок (l.c.) апелативот *лука*, *лака* е преминат во маџарскиот *lanka*, ром. *luncă*, па и во новогрч. *langadi* (со грч. суфикс *-adi*).

Во топономастичкиот материјал⁷⁴ од Македонија називот *Лака*, *Лаки* се јавува преку 50 пати за кривини покрај река, поток дол, како и за ливади покрај река. Река што има повеќе такви кривини наречена е *Лакавица*, рус. *Лукавица*, пол. *Łekavica*, (сп. во Македонија *Лакаџа*, која кај Гостивар се влива во Вардар), *Крива Лакавица* (кај Штип во Брегалница) и др⁷⁵. Од апелативот *lōka* изведени се топоними и на несловенска територија. Т. Witkowski⁷⁶ одбележи 330 имиња на места наречени *Lanke* во Источна Германија по хронолошки ред од 1279—1841 год., како реликт од полапско-поморанскиот **lōka*. Тој истакнува дека сите овие имиња не се дадени само од Словени, ами и од Германци кои го позајмиле зборот и го знаеле неговото значење. Сметаме дека овој словенски апелатив можел лесно да проникне и во грчкиот (како и некои други словенски зборови) и во новата средина да биде дури и попродуктивен, со помошта на чисто грчки суфикси. Така, по наше мислење *Лаџагин* во Охридско е вратен словенски збор со грчки примеси, озвучување на *k > g* зад *n* и грчки деминутивски суфикс *-(i)di(o)ν*, како на пр. срп. *сѣѣл* во *асѣѣл* преку маџарскиот. Едно од двете места наречени *Лаџагин* во народот е познато и по името *Кривина*, што е по значење адекватно на *Лаџагин*. Бидејќи значењето на *Лаџагин* денес не му е познато на народот, местото е преименувано

⁷¹ P. Chantraine, o.c. s.v.; Ernout-Meillet, *DELL*, s.v. *lacus*.

⁷² Cf. М. Д. Петрушевски, Ж. А. XVI, 1966, 310.

⁷³ Сп. М. Фасмер, *Этим. словарь русс. языка*, s.v.

⁷⁴ Користам прилика и на ова место да му ја искажам својата благодарност на директорот на Институтот за македонски јазик другарот Трајко Статомоски којшто ми дозволи да ја користам картотеката на необјавениот топономастички материјал од Македонија.

⁷⁵ I. Duridanov, *Vardarsystem*, 40s., 70, 105, 133, 140s.

⁷⁶ T. Witkowski, *Lanke als Reliktwort*.

според неговите карактеристични особености со познат збор *Кривина* (сп. *Jagera* : *Ричина* и др.).

III — Како што одбележивме, *романизмиите* можат да се поделат од хронолошки аспект на три групи: а. *лајтинизми*, б. *балкански романизми*, главно, од влашкиот и в. *заемки од западните романски јазици*. Во строгата смисла на зборот антички елементи во охридската топонимија можат да се откриваат само во првата и втората група, а оние од третата група се од понова дата и затоа нив не ги разгледуваме овде.

Она што беше речено за грцизмите по однос на географската распространетост и начинот на проникнување, се однесува и за романизмите. Повеќето од нив се балкански латинизми и тешко е со сигурност да се установи како се тие инфилтрирани во балканските словенски јазици. Според фонетските особености и некои морфолошки црти, сепак провизорно даваме класификација: 1. на оние што се проникнати директно, 2. дојдени преку грчкиот и 3. романско-грчки и романско-словенски хибриди.

1. Директни балкански латинизми:

Биџла (рид во Аржаново, Збажди, Злести, Завој, Косел, Кривени, Опеница, Рамне, Скребатно и др.). Многу ридови, од кои се пружа поширока глетка, наречени се *биџли*. И една повисока планина северно од Преспанското Езеро се вика *Биџла*. В. Пјанка (о.с. 102, 304) смета дека е тоа грчки збор: „доста редок апелатив од грчко потекло“. Зборот, навистина, се јавува и во грчкиот, позајмен од латински⁷⁷, но ако беше дојден кај нас од грчки, ќе гласеше *Виџла*, како што бил изговорот на β уште од пред доаѓањето на Словените на Балканот. Всушност, зборот е латински од *vigilia*, *vigilare*, со вулгарнолатински изговор на v како b (сп. *bibit* = *vivit*⁷⁸ и др.) и синкопа на краткото ненагласено i од вториот слог. Зборот *биџла* ‘стража’ се среќава и во нашата народна поезија. На Галичица, атар на с. Велестово, еден повисок рид е наречен *Варгуљ*. И тоа е романизам, само од поново време, од итал. *guardare*, одн. млет. *varda*, f., оттаму и како топоним *Varpa* (Мориње, *Бока*⁷⁹). *Варгуљ* на Галичица е со деминутивскиот лат. суф. -ulo-. Зборот е проникнат во повеќе балкански јазици, макед. *varpu* ‘пази’, алб. *vardhë* ‘стража’ и др.

Бошун (село на Сатеска) е чест хидроним и ојконим во Југославија⁸⁰ и на Балканскиот Полуостров⁸¹. Потеклото на овој збор не е сосема јасно⁸². В. Георгиев⁸¹ претполага дека во бугарскиот е дојден преку романското *bot* ‘кофа, ведро’, *buti* ‘прска, се разлива’.

⁷⁷ G. Meyer, *Neogr. Studien* III, 14

⁷⁸ M. Niedermann, *Phonétique histor. du latin*, Paris 1953, 88.

⁷⁹ Sp. P. Skok, o.c., s.v. *gvardija*.

⁸⁰ *Imenik mesta SFRJ*, s.v.

⁸¹ В. Георгиев и др., *Етим. речн. на бџл. език*, s.v. *Бошуня*; — поинаку во Бџл. *етимологија и ономастика*, София 1960, 50s.

⁸² Cf. P. Chantraine, *DELG*, s.v. βυτίνης; Ernout—Meillet, o.c. s.v. *buttis*.

П. Скок (о.с. s.v. *bot*¹ под 3°) го поврзува со итал. *bottone* и приведува повеќе галоромански паралели.

Буклија (Брештани), *Буклица* (Добовјани) сп. уште *Букла*, *Буклица*, *Буклин Дол* и др. од лат. *buccula* 'сад за вода и сл.', деминутив од *bucca* се јавува во сите балкански јазици⁸³. Се претполага дека е зборот од келтско потекло⁸⁴, а во балканските јазици е рано проникнат преку народниот латински.

**Гуша*, *Гуша Вода* (Горенци), *Гушајца* (Елшани, Мешеишта) и др. Општобалканска лексема (сп. Скок, о.с. s.v.), дојдена преку народниот латински од *geusiae* 'fauces', кое сп. Ernout—Meillet, (о.с.) е од галско потекло.

Кашиџел, *Кашиџелица* (Броштица) од лат. *Castellum*, демин. од *castrum*.

Кукул(он) (Вишни, Трпејца), *Куцул(ине)* (Радолишта), *Куцулица* (Лешани), *Цуцул(ине)* (Конско) и др. е исто така општобалкански збор⁸⁵, преку романскиот проникнат и во полскиот, со синкопа *кукла*, од лат. *cucullus*.

Кумла (место во планина, с. Делогожди) од лат. *stimulus*, веројатно е дојдено директно со синкопа на вокалот од вториот слог, а завршокот укажува на грчко влијание, сп. *κοιμούλα* 'куп, рид'⁸⁵.

Мериз, *Меризи* (*passim*). Според В. Пјанка (о.с. 178) зборот означува место каде што се меринизирале овци. Меринизацијата во Македонија започна во 1948. год., а зборот *мериз* е познат веројатно уште од средниот век. Тој е образуван од лат. *meridio*, *-are*, *meridies* со фонетска промена на *di* во *z*, што е позната појава во балканскиот латински⁸⁶.

Фурка (Мислодежда, Глобочица), од лат. *furca*, *-ae*. Во говорниот макед. јазик *урка* преку **вурка* од *фурка*.

Фурна, *Вурна* (кај месноста *Јарче*, сега „Гранит“) од лат. *furnus*, *furnax*, можеби преку грч. *φούρος*.

2. Со повеќе сигурност може да се претпостави грчко посредство во следниве романизми:

Камбана, *Камбанијаџа*, (чест микротопоним) стара заемка од балканскиот латинитет; ит. *campana*, изведено од лат. *campanus*, сп. ст. сл. *кѣпона* 'вага'; во Охридско по секоја веројатност преку гр. *καμπάνα*.

Каџа (Сирула), од лат. *capra*, преку ср. грч. *κάππα*, н. гр. *κάπα*.

⁸³ Skok, о.с. sv.; V. G. Murnu, *Rum. Lehnwörter im Neugr.*, mit einem Nachtrag von H. Michaelescu, București, 1977, p. 85s.

⁸⁴ Ernout—Meillet, о.с. s.v. *bucca*.

⁸⁵ Сп. Филипова-Бажрова, о.с., s.v. *кумула*.

⁸⁶ П. Хр. Илиевски, *Латин. meridies и балк. мериз*, Ж. А. XX, 1970, 278.

Келија (Велмеј), *Кеље*, *Кѐље* (Кочишта, Рудари) од лат. *cella*, преку ср.гр. *κελλίον*, деминутив, новогрч. *κελλί* проникнато во сите балкански јазици, алб. *qeli*, ром. *chilie*. *Келере* (Брештани, Коцањик) е со вокалска хармонија преку турскиот од поново време, од лат. *cellarium* преку гр. *κελλάρι*.

Маруљ (извор кај с. Подгорци, Струшко), *Lactica sativa* од лат. *amarus*, *amarōla*, преку средно- и новогрчкото *μαρούλια*, со апокопа на почетниот неакцентиран вокал.

Клисура (чест микротопоним) од лат. *clausus*, *clausura*, изведено со суфиксот *-ura* за апстрактни именки, преку средногрчкото *κλεισούρα* 'теснец', вкрстено со *κλείς*, *κλείω* 'ключ, затвора'.

**Мајсџор*, *Мајсџороф* *Кушел* (Злести) од лат. *magister*, преку средно грчкото *μαγίστωρ*, со изговор *маисџџор* *μαῑῑστωρ* (*γi > i*).

Палајиниџа (Горно и Долно П. кај с. Кочишта) од лат. *palatium*, преку средногрчкото *παλλάτιον* 'палата', првобитно 'свод'.⁸⁷

Порџа (чест микротопоним), балканизам од латинско потекло, раширен со посредство на грч. *πόρτα* од лат. *porta*, ст. слов. *порџа*.

Тулајница (Мислешево, Годивје) од лат. *tubulus*, преку грчкото *τούβλα*.⁸⁸

3. а. Како што се изведувани топоними од балкански грцизми со словенски форманси, исто така и од романизмите се образувани форми со словенски суфикси, на пр.:

-иџа: *Буклиџа*, *Гушаџа*, *Кашиџелиџа*, *Куцулиџа*, *Тулајница*. Овде може да се спомене и *Цинџороџа* од влашкото *цинџара*, јалова овца или коза, која носи звонец (клопотарец) и го води стадото.

-иџ/ка: *Буклиџ/ка*, *Кукулон*.

-ов: *Кукуло(в)и*, *Мајсџороф*.

-иџиџе: *Палајиниџиџе*; -јџ: *Гуша Вџа* и др.

Од словенско-романските хибриди можат да се споменат образувања со суфиксот: *-ila*, *-ula*, како *Вайиџа*, *Сируџа* и др. Суфиксот е индоевропски⁸⁹, но особено е продуктивен во латинскиот и романските јазици, од каде што потекнува неговата засилена употреба и кај нас.

Вайиџа (село до Косељ). За основата не може да се каже со сигурност дали е од лат. *varra*, *varor*, лит. *kvaras* 'парае', сп. гр. *κατνός* од **kvarnos*, (пред селото има микротопоним *Кослиџиџе*, кој укажува дека и овде, како во Косељ, имало сумпорни испарења) или од слов. *вџпа* 'блато, езеро'⁹⁰. Вторава претпоставка ни се чини поверојатна. Кај с. Житинени, Малесија, има маало *Вайа*,

⁸⁷ Сп. К. Попов, *Actes XI congr. onomast.* II, 171.

⁸⁸ N. Andriotis, o.c. s.v.; Филипова-Бајрова, o.c., s.v.

⁸⁹ Сп. Р. Нр. Илиевски, *The Suffix -ulo/a-* (б. 34).

⁹⁰ Искажана е претпоставка (сп. Trautmann, *Bsl. Wb.* 11. 342,) дека основата *вайа*, *вџпа* е сродна со **ara-*, в. горе б. 17.

документирана и во Поменикот на ман. Св. Јован Бигорски, а се спомнува и во запис во Битолскиот триод од 12 век: ѿ вапи. Сп. и Супр. зборник (143): вапѣ сѣшѣ исѣкшѣ и тины смѣдѣшѣ плѣнѣ⁹¹. Над селото Вапила има бари, во кои се задржува вода до летото. Следователно, романскиот елемент би се состојал само во суфиксот *-ila*. Истото може да се каже и за *Сирула*, од слов. основа *сыр-* + лат. *-ula*.

3.б. Едно од најчестите лични имиња, од кое се образувани и бројни топоними во Охридско е *Клименѝ*, хипокористик *Климе*, сп. с. *Климешѝани*, *Климен Дол* (поранешното име на Климештани), *Климешѝица* (блато кај Струга), *Климој Куѝили* (Мешеишта) и др. Името е по потекло латинско: *Clemens*, *-ntis* 'благ', кое е кај нас дојдено преку грч. *Κλήμης*. Претпоставката на Скок (о.с., s.v.) дека промената на *e* во *i* е настаната преку далматинскиот романски (како во *Mirculano* од *Merculano*) може да биде точна за северо-западните краишта на Балканот, но не и за Македонија, особено во Охридско, каде што директните контакти со грчкиот биле долготрајни и интензивни. Во грчкиот, пак, името *Κλήμης* со *η* од *ē* се јавува многу рано, уште кај Јосиф Флавиј.

3.в. Во Охридско има стотици топоними, изведени од грчки и латински лични имиња во полна или изведена форма, на пр. грчки: *Алексо*, *Алексица*, *Анѣле*, *Геле/јца*, *Арѝил*, *Арсо/јца*, *А/Танас/ија*, *Босилко*, *Варвара*, *Василија*, *Георѝија*, *Горѝија* и др., *Дафина*, *Димѝирија*, *Димо*, *Димче*, *Миѝире/а*, *Доре* од *Δωρόθεος*, *Е/Размо*, *Киро*, *Макар*, *Ме/ѝиѝо/дија*, *Мейѝоф* (Кутел), *Никола*, *Кољо*, *Кољче* и др., *Пеѝар*, *Посѝол* (< *Αἰσѝол*), *Кирѝачофѝи*, *Киро*, *Кирко/јца*, *Тогор*, *Фоѝе*; романски: *Ангон*, *Доне*, *Бено* хипокористик од *Benedictus*(?), *Косѝа/гин*, *Кочо*, *Кочица*, *Дамѝан*, *Марена*, *Марко*, *Марѝин/ија*, *Русе* и др. Тие почнале бргу да се шират веднаш по покрстувањето на Словените и се наполно адаптирани кон словенската антропонимска структура, така што од нив можат да се изведуваат хипокористици и женски имиња со најразлични словенски суфикси. Топонимите во Охридско, изведени од вакви имиња претставуваат посебен интерес, но просторот не дозволува да се впуштаме и во нивната анализа.

IV — Од сето гореизложено можат да се извлечат следниве констатации:

1. Очигледно е дека античките основи од кои се изведени горните топоними, со исклучок на еден ограничен број, наполно се вклопени како во лексиката на говорниот македонски јазик, така и во системот на словенската топонимија. До каква степен тие се асимилирани во системот на македонскиот јазик зборува фактот што околу 50% од разгледаните топоними во Охридско се изведени од нив со

⁹¹ За распространетоста на ова име в. К. Попов, *Actes du XIe Congrès Intern. des sciences onomastiques* t. II, 170.

помошта на словенски, одн. македонски суфикси. Често не сме свесни колку многу антички зборови употребуваме во секидневниот јазик и уште колку други се кријат во нашата топонимија и антропонимија. А кога ќе се обиде човек нив да ги дефинира и класифицира според нивната јазична припадност и начинот на проникнување во нашиот јазик, може да ја види сета комплицираност како се создавани тие во текот на повеќе периоди со учество на разни јазици. Такви се повеќето лексички балканизми наследени од супстратот, како на пр. *бач*, *биџор*, *кариџа*, *сиџуџа* и др., кои се раширени, речиси, во иста форма кај сите балкански народи. Други супстратни основи, со не помалу темна предисторија, преминале кај нас директно од затеченото претсловенско илирско население. Нивните форми, документирани кај античките автори, рано биле адаптирани кон словенската фонетика, на пр. *alb-* > *lab-*, *apa-* > *opa-*, *Tomaros* > *Tomor/os* и др., а потоа од нив се изведувани нови форми со словенски суфикси.

Балканските грцизми и романизми најчесто доаѓале директно, обично по устен пат (а извесен број грцизми се проникнати и преку црковната литература). За некои од нив не е лесно да се установи начинот како се дојдени. Видовме дека има грцизми навлезени во нашиот јазик со латинско посредство и, обратно, латинизми — со грчко. Одделни фонетски траги само донекаде укажуваат на нечие посредство, инаку не можат сосема јасно да се согледаат патиштата по кои минале овие балканизми, зашто во текот на повеќе вековната симбиоза на хетерогените балкански народи имало масовен билингвизам, дури и полилингвизам и јазичните интерференции овде биле многу испреплетени.

Поради тоа меѓу ономастичарите не е секогаш постигната полна согласност по прашањата за потеклото и посредниците. За илустрација ќе приведеме само еден пример: Се смета дека *клицура* е балкански грцизам од лат. *clausura*, вкрстено со *κλείς*, *κλείω* > *κλεισοῦρα*, кое било во средниот век позајмено од грчкиот. Меѓутоа, во последно време Б. Симеонов⁹² наоѓа дека зборот *клицура* е дојден преку романизираното тракиско население со промена од *clausura* во **clasura*, каде што *l* било палатално и поради тоа *a* > *ä* > *e* > *ę* > *i*. Тој смета дека во бугарскиот зборот бил позајмен без посредство на грчкиот, па дури дека и грчкото *κλεισοῦρα* било заемка од тракиското *clęsura*.

Теоретски претпоставката на Симеонов не е невозможна, при сè што има толку многу недокументирани посредни степени. Но прашање е дали тоа би бил единствениот начин за премин на дифтонгот *ai* во *i* на целата територија од Балканскиот Полуостров. Познато е дека во народниот латински формата гласела *chusura*, од каде е италијанското *chiusura*. Во ваква позиција на две *i* често се јавува дисимилација. Показателно е дека Марулиќ употребува форма *clesura*, млет. *ciesura*, ср. лат. *clesura* (1121

⁹² Ibidem, срп. 282.

Bologna), *chesura* — *chisura*. Од овие рефлексии констатира Скок⁹³ дека гласот *e, i* овде можел да настане со дисимилација од *u* — *u* во *e, i* — *u* на разни точки. Така, можеле на повеќе места од Балканскиот Полуостров да се образуваат исти форми и од други т.н. лексички балканизми.

2. Во современата употреба топонимите со антички елементи само даваат информација за определени места, инаку тие се денес речиси напълно растеретени од етимолошкото значење што се содржи во основите. Меѓутоа, посматрани од историски аспект, водејќи сметка и за нивната семантика, тие откриваат во која област и со каков интензитет било одразено туѓојазичното влијание.

Видовме дека најмногу супстратни основи се од сточарскиот живот, а некои од нив содржат поими на природни објекти и квалитети (вода, камен, боја и др.).

Грцизмите, кои се најмногу на број, што е сосема природно, бидејќи овде најдолго се чувствувало грчкото влијание, се од доменот на материјалната и духовната култура, на пр. *џеран*, *керамида*, *колиба*, *маџерница*, *џиросија*, *џираџа*, *џикола* и др., како и од црковниот живот: *анџел*, *џиској*, *џкона*, *калуџер*, *манасџир*, *џаџерица* и др. Ретки се називите со грчки елементи за терен како *Лаџадин*, *Ливада*. Посебна група претставува еден мал број грчки топоними кои се јавуваат само во овој крај, на пр. *Ваџиос*, *Лихнида*, *Лин*, *Окџиси*.

Топонимите од романско потекло, како и на многу други места на Балканот, сврзани се, главно, за сточарскиот живот. Тоа се пред сè микропоними во планински краишта на пр. *биџла*, *клицура*, *кукул*, *кумла*, *мериз* и др., каде што се наоѓале пасиштата на сточарите Власи. Етникот *Влав*, како и изведените од него придавски форми, се многу чести во охридскиот крај. Меѓу топонимите од романско потекло, независно дали се дојдени директно или преку грчко посредство, има и од областа на културниот, војно-организацискиот и црковниот живот, на пр. *Буклија*, *Фурка*, *Фурна*, *Каџиџел*, *Камбанарија* и сл.

Така, во топонимијата на охридскиот регион, како и во други краишта, нашле одраз различни јазични, културни, економски и други промени почнувајќи од неговата најстара историја, за која нема други писмени извори, па сè до денешно време.

Скојџе.

П. Хр. Илиевски.

⁹³ P. Skok, *Et rj. s.v. kliš*.

SUMMARY

P. Hr. Ilievski: ANCIENT ELEMENTS IN THE CONTEMPORARY
TOPONYMY OF THE OHRID REGION

Inhabited by a heterogeneous population both in ancient and modern times, the region round Lake Ohrid has always been characterized by a complicated mixoglossy, which has left traces in the toponymy too. The place-names of this region were recently collected and published (in 1970) by the Polish scholar V. Pjanka, who noticed that some of them cannot be explained by means of Slavic lexicology, because they are from pre-Slavic times and contain elements from other ancient languages. The Slavic place-names are well interpreted by him, and a correct explanation for some of the non-Slavic ones is also given, but in the interpretation and classification of some others, he admits his own uncertainty, so the intervention of a classical philologist might improve and refine his studies.

In this paper the author examines non-Slavic place-names from the Ohrid region which contain ancient elements. From chronological aspect they are divided into three groups: 1. Place-names derived from the stems of the oldest Balkan substrata; 2. — of Greek origin; 3. — of Latin origin. From the point of view of geographical distribution, they are grouped into: 1. — common widespread Balkanisms and 2. — those of local character. They are all examined from the aspect of the way they have penetrated into Macedonian Slavic: directly, or through some mediation. In the investigation of the place-names a special attention is paid to those with a wrong explanation or with none at all.

I a. A great number of place-names in this region, as well as on the territory of the whole Balkan Peninsula are derived from common lexical Balkanisms, which belong to some pre-Roman and pre-Greek substratum, e.g. *bač*, *bigor*, *karpa*, *murg*, *struga*, etc. with the Slavic suffixes: *-ec*, *-ica*, *-ište*, *-lo*, etc.

b. Two stems, **alb(h)-* and **apa-* of an ancient I.-E. (or according to some scholars pre- I.-E.) stratum, widespread especially on Celtic, Germanic, Baltic and Illyrian territory, appear in the toponymy of this region too:

From **alb(h)-* (> Slav. *lab-*) several place-names are formed with the Slavic suffixes (*-ovo*, *-ec/ci*, *-ište*) and some phonological changes (metathesis of *l* and certain vocalic changes), e.g. *Labino* < **Labinovo* (a microtoponym), *Labuništa* (a village near Struga), *Labinci* (a fountain near the village of Mešešta), cf. also *Labina* < *Albona* (Istra, Dalmatia), *Labinci* (Poreč), *Labinski Potok*, *Labuta* (Slovenia), etc. The meaning 'white' of this stem is confirmed by the hydronym *Labinci*. It can be observed that the water of this fountain is white especially after rain and looks like soapy water after washing (cf. *Albula* — Tiber, ab albo aquae colore).

The name of the village *Openica*, not previously interpreted satisfactorily, is explained as a hydronym, related to *apa* 'water, river' (the village is situated on the river *Openička Reka*), with a change of **a* > *o-* and the deminutive Slavonic suffix *-nica*. On the upper flow of the same river there is another village, called *Rečica*, and the river is *Rečička Reka*, which is the exact meaning of *Openica* and *Openička Reka*. The author points out that, along with the *apa-* parallels widespread throughout the whole I.-E. territory, on the south-eastern part of Yugoslavia there are place-names, primary hydronyms, derived from several variants of this stem, e.g. *Opaa*, *Opae*, *Opava*, *Opila* (< **apa*); *Obica*, *Obnica* (< *aba*) and *Upija* (cf. Lit. *upe*, etc.).

c. There is a small number of *local* place-names, which have parallels only on the western part of the Balkan Peninsula, i.e. on the territory presumed to have been Illyrian, to which this region also belonged in ancient times, e.g. the hydronym *Drim* (Δρεϊλων, Δρεϊνος, *Drinus*), cf. also *Drina* > **der-*, **dr-i* (δραμεϊν), — *Jadera*, *Jadrim* (cf. Ž. A. XXVII, 1, 118), *Jadareišće*, along with several hydronyms *Jader*, *Jadro* in Dalmatia and northern Albania, perhaps from I.-E. **ieudh-*, **ioudh-ro-* 'to move', then the oronym *Tomor(os)*, a peak of the Mount Galičica, as well as *Tomoros*, *Tomorica* in southern Albania, *Tmor*, near Dubrovnik, etc., from **tem-/tom-* 'dark'. It is interesting that in the vicinity of *Tomoros* on Galičica several places are also called 'dark' and 'black', e.g. *Temnono* 'The Dark', *Temna Buka* 'Dark

Beech', *Crno Brdo* 'Black Hill', *Crni Kamen* 'Black Stone', *Čerenot* 'The Black', etc., and the name of the Mount *Galičica* is also from the same semantic field. They cannot be, of course, considered as translations of *Tomoros*; they acquired these names owing to their outward appearance, the same as *Tomoros* in earlier times. It is remarkable that in comparison with the brilliant lake *Lychnidos*, many places round it look dark, and thus are named 'dark' and 'black'.

From a linguistic analysis one can see that the ancient stems, mentioned above, are adapted to the Slavonic phonetics, cf. *Tomor|os* < *Tomaros*, *Opa-* < **apa-*, and the place-names derived from them, are formed with the Slavonic suffixes: *-bnica*, *-ica*, *-ec/ci/-išta/e*, cf. *Openica* < **apa-bnica*: *Tomor-ica*, *Jadare-išče*, *Labun-išta*, *Labinci*. etc. Moreover, a verb in Macedonian Slavic has been formed from the stem *Tomor*, *potomori* (*se*) 'to be lost in the dark', 'be swallowed by the dark'. All these data point to the fact that the Slavs had come into direct contact with the inhabitants from whom they had accepted and adapted these stems, their meaning being very likely familiar to them.

II The place-names of *Greek origin* in this region can be divided into several groups according to geographical distribution and the way in which they have penetrated:

A 1a. The largest number of place-names are formed from stems of Greek origin, common to all the Balkan languages. They are generally from the field of cultural life, e.g. *Geramidnica*, *Keramitčeto* (κεραμίδες), *Geranoec* (γέρανος), *Dikenče* (δικελλὰ), *Drum* (δρόμος), *Kostenar* (κόστανον), *Kutel* (κοτύλη), *Livada* (λιβάδα), *Magernica* (μάγερνας), *Margarica* (μάργαρον), *Mramorec* (μάρμαρον), *Panagjurište* (πανηγύριον), *Paraspur* (παράσπορος), *Perivol*, *Peljor*, *Pelior* (περίβολος), *Pirosti* (πυροστία), *Samardzica* (σαμάρι), *Sinor* (σύνορον), *Temeli* (θεμέλιον), *Trpejca*, earlier *Trapezica* (τράπεζα), etc.

A 1b. The number of place-names derived from Christian-Church terms of Greek origin is also quite large. The saint's names of many churches and monasteries, named after the saints, are transferred to the localities themselves, e.g. *St.A/Tanasija*, *Vasiljija*, *Nikola*, etc. Numerous other places are related to some Christian religious terms, e.g. *Angelec* (ἄγγελος), *Ikona* (εἰκών), *Kalugjeri* (καλόγερος), *Paterica* (πατερικὸν sc. βῆκτρον), *Piskupia* (ἐπισκοπεία), etc.

A 2. Several place-names derived from Greek stems are of local character: *Vajtos*, probably from the Slavonic preposition *v* 'in' and Greek ἀετός, corresponding to many other similar place-names, e.g. *Vorel* 'In Eagle', *Voref* 'In Nut', etc.

A factory in Ohrid is called *Lichnida* after the old name of the town. The author rejects the attempts of identifying the ancient name *Lychnidos* with *Ohrid*, which according to him is a Slavonic compound of *o(kolo)* 'round' and *hrid* 'hill'. Three other places on the south-eastern part of the Balkan Peninsula are named *Ohrid*, and they have no connection with the ancient *Lychnidos*.

The name of the village *Lin*, on the western shore of Lake Ohrid, is related to the fish-name *lin(ec)* —tinca vulgaris — by Duridanov and Pjanka, but there is a serious objection to this interpretation. This kind of fish exists neither in the lake, nor anywhere around. The suggestion that the ancient name of the lake *Lychnidos* is concealed in the oikonym *Lin* is sounder from a phonological point of view. However, there are certain difficulties in accepting this identification as well. Other places, quite far from this lake are also called *Linec*, *Lineec*. Bearing in mind the low site where the village *Lin* is situated, the author is inclined to think that this name might be from the Greek ληνός, which is quite a frequent place-name in Greece.

Solinari is obviously related to Greek σωληνάριον, not to Slavonic *Solišta*, 'a places where salt is given to sheep', as it was suggested by Pjanka.

B 1. Church terms and a majority of the Balkanisms of Greek origin have penetrated into Macedonian Slavic directly from Greek, but a certain number of them contain traces of Latin mediation, e.g.:

Banik, *Banče* from βαλανεῖον, through Lat. *balineum*, *balneum* and vulgar Lat. *baneum*, *bane(i)a* > Church Slavic баня.

Disagi and *Bisagi* both through Gr. *δισάκι* and Lat. *bisaccium*.

Bosilče (<βασίλων) with a pronunciation of β as *b* through Latin. Wallach. *vasilico* and Alb. *vasilicua* are direct borrowings from Modern Greek.

Koliba (<καλύβα) with the same phonological features, cf. Alb. *kalive* from Modern Greek, along with *kolubë*.

Tumba 'hill(ock)', probably from Gr. *τύμβος* > Lat. *tumba* > Modern Greek *τόμπα*, Ruman. *tumba*.

The Greek influence did not cease under the Turkish domination. There are place-names derived from Greek words, which have penetrated through Turkish, e.g.: *Legen* (λεγάνη), *Prnjär* (πουρνάρ).

B 2. A typical Greek—Latin hybrid formation is *Mesokastro* (a part of Ohrid) from Gr. μέσ(σ)ος and Lat. *castrum* 'in the middle of the castle — town', which is now by popular etymology understood as a place where butchers live and *cut* (kastri) *flesh*, *meat* (meso).

B 3. Greek—Slavic hybrids. — Nearly all the place-names from Balkanisms of Greek origin in this region are formed with Slavic suffixes, e.g.:

-ica: *KalugERICA*, *Keramidnica*, *Magernica*, *Margarica*, etc.

-ec: *Angelec*, *Geranoec*, *Drumec*, *Kostenec*, *Kutlinec*, etc.

-če: *Banče*, *Bosilče*, *Dikenče*, *Keramitče*, *Kostenče*, *Tumbiče*, etc.

-išta/e: *Kolibišta*, *Kutlišta*, *Manastirište*, *Tumbište*, etc.

-ik/ka: *Banik*, *Magjernik*, *Kutlinka/ki*;

-je: *Kolibje*, *Kostejne*, *Livadje*, etc.

-ov/va/vo: *Kalugjerō*, *Mramorō*, *Popō* (with disappearance of intervocalic *v*).

This kind of hybrids probably also includes *Vajtos* (see above), *Kala Leska* 'Fine Hazel (-bush)', etc.

A special attention is paid to the name *Lagadin*, which has recently often been a subject of discussion. According to Meyer, Vasmer, Skok and others it is formed from the stem *lōka* of Slavic origin, and the Greek diminutive suffix -(i)di(o)n. According to some Greek linguists the stem is also Greek: *ἀγκος* (?) (Korais), *λαγ-γάω* (Hatzidakis), *λαγών* (Amantos), *λάκος* (Koukoules, Georgacas, Andriotis). The last identification was recently also accepted by P. Chantraine (*DELG*, s.v).

From the semantic point of view the author thinks that *λαγγάδι* is related to Slav. *lōka* rather than to *λάκος*/ < **lakuos*, cf. Lat. *lacus*, Slav. *loky*). *Langada/i* does not appear in classical Greek. It has been in use since the early Middle Ages, when the Slavs penetrated to the most southern part of the Balkan Peninsula. The typical Greek word for terrain called *Langada* is *χαράδρα*, also documented in Myc. Greek as *ka-ra-do-ro*. Borrowed from Slavic, the stem *lōka* became very prolific in Greece, the same as *Lanke* in Germany, also from Slav. *lōka*. Thus, according to the author *Lagadin* is a returned Slav. word with some typical Greek phonological features (*k* > *g* after *η*, and the diminutive suffix -*idion*).

III 1. A number of place-names in this region are formed directly from Latin stems, common to other Balkan languages, e.g.:

Bigla < *vigilia*, with the vulgar Latin pronunciation of *v* as *b* (cf. *bibit* = *vi-vit*), not through Greek βίγλα. There is another word from Romance languages with the same meaning, from which the place-name *Vardulj* is formed (< Ital. *guardare*, Venet. *varda* f., from which the Balkan—Slavic verb *vardi* 'to guard' is also derived).

Buklija, a diminutive from *bucca*, *buccella*, meton. 'wooden vessel'.

**Guša*, *Gušajca* < *geusiae* 'faucis', probably from Celtic origin.

Kaštel, a diminutive from *castrum*.

Kukul, *Cucul* < *cuculla* 'hood'.

Kumla < *cumulus*, with a syncope of the middle nonaccented vowel.

Meriz < *meridies* (cf. Ž. A. XX, 1970, 278), certainly not 'a place where sheep were merinized', as has been suggested by mere superficial similarity (cf. V. Pjanka, o.c. p. 178).

2. Place-names from *Latin* (*Romance*) words through Greek mediation.

Kambana < *Campania*, through Gr. *καμπάνια*,
Kapa < *cappa*, through middle Gr. *κάππα*,
Kelija < *cella*, through *κελλίον*,
Marulj < *amarola*, through *μαρούλια*,
Klisura < *clausura* through Gr. *κλεισούρα*,
Majstor < *magister*, through middle Gr. *μαϊστωρ*,
Palatišta < *palatium*, through Gr. *παλάτιον*,
Tulajnc < *tabulus*, through Gr. *τούβλα*.

One of the most frequent personal names from which numerous place-names are formed in this region is *Kliment* from Lat. *Clemens*, through Gr. *Κλήμης*.

3. The *Latin—Slavic hybrids* are usually formed with the following Slav. suffixes:

-ica: *Buklica*, *Gušajca*, *Kaštelica*, *Kuculica*, *Tulajnc*, etc.
 -ov: *Kukulovji*, *Majstorof*,
 -ište: *Palatište*, and others.

IV — In the conclusion two main points are stressed:

a. It should be noticed that almost all the ancient stems, analysed above, belong to the lexical stock of all the Balkan languages, and they are placed in the framework of their grammar (phonetics, wordformation, etc.). The place-names of the Ohrid region, derived from them, have the characteristic marks of Macedonian Slavic.

The stems of Greek and Latin origin have usually passed directly into Macedonian Slavic, but in some of them there are evident traces of the languages through which they have been transferred. For a certain number of lexical Balkanisms it is simply impossible to follow the ways in which they have penetrated because of the complicated interlinguistic influences of the bilingual population on the Balkan Peninsula.

b. In contemporary usage the place names with ancient non-Slavic elements are deprived of the etymological meaning of their stems. But, examining them from historical aspect and keeping in mind their semantics, we can see in which field and with what intensity the influences from other languages are reflected in them.

The stems of the pre-Roman substrata are mostly from the field of cattle breeding, and some of them are related to the natural objects: like water, stone, colour.

The stems of Greek origin appear in the largest number. This is only natural, because the Greek cultural influence lasted here longest. They are from the field of material culture and religious life. Greek elements scarcely appear in the description of the terrain, e.g. *Lagadin*, *Livada*, *Peli(v)or*, etc.

The stems of Latin origin are generally related to cattle breeding, as in other places on the Balkans. They are usually microtoponyms in mountainous places, e.g. *bigla*, *klisura*, *kukul*, *kumla*, *meriz*, *Vardulj*, etc., where the Wallaches had their pastures. The ethnic *Vlav*, and the adjective *vlaški* derived from it, are very frequent in this region. Among the place-names of Latin origin there are also some from the field of cultural, military and religious life e.g. *Buklija*, *Furka*, *Furna*, *Kastel*, *Kambanarija*, etc.

Thus, the ancient elements in the contemporary toponymy of the Ohrid region reflect different linguistic, cultural, economic and other changes both in its earliest periods, for which there are no written documents, and in its later history.